

## PURAISTAN KIELTÄ 15

### Multimodaalista kameleonttia kouluttamassa

Internetin ja digitaalisen viestinnän kehittyminen merkittäväksi osaksi työtä ja vapaa-aikaa ei voi olla vaikuttamatta siihen, miten kieli näyttäytyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja miten ihmiset siihen suhtautuvat. Monologiset ja lineaariset tekstit ovat verkossa muuntuneet interaktiivisiksi multilineaariseksi hyperteksteiksi, joiden parissa voi muun muassa tykätä ja navigoida, jakaa videoita, postata tekstiä ja kuvia sekä osallistua keskusteluun. Samanaikainen ja samapaikkainen vuorovaikutus on lauantunut verkon mahdollistamana eriaikaiseksi ja eripaikkaiseksi.

Muutaman opettajakollegan kanssa käyty pikainen keskustelu nostaa esille erilaisia kehityskulkuja. Yhtäältä kirjoitettu kieli on muuttunut lyhemmäksi ja tiiviimmäksi, toisaalta tunneilmaisu on saanut uusia ulottuvuuksia ja monipuolistunut, kun visuaalisesti näyttävät emoji-merkit ovat vallanneet alaa yksioikoisilta hymiöiltä. Visuaalisuuden voimistuminen saattaa merkitä assosiativisuuden laajenemista ja näin ollen luovuuden lisääntymistä. Yhtäältä epävirallisen kielen käyttöyhteydet ovat lisääntyneet, toisaalta huolitellun kielen arvostus tietyissä käyttöyhteyksissä on vahvistunut.

Arjen työssä menestymisen kannalta digitaalisiin viestimiin soveltuvien kielimuotojen ja kasvavan infoähkyn hallinta on yhä tärkeämpää. Ajan vaatimusten mukaan näyttää siltä, että yksilön tulisi liikkua digitaalisessa vuorovaikutusympäristössä kuin multimodaalinen kameleontti, joka osaa vaihtaa viestintätyyliään kulloisenkin kontekstin mukaan. Miten sellaisia yksilöitä on mahdollista kouluttaa?

Opetuksen kannalta digitaalisessa vuorovaikutuksessa voidaan ajatella olevan ainakin kaksi erilaista lähestymistapaa. Verkkoa voidaan tarkastella ensinnäkin välineenä, jolloin päähuomio on siinä, minkälaisia yhtäläisyyksiä ja eroja verkolla ja ennestään tutuilla viestintämuodoilla on toisiinsa verrattuna ja miten ne tukevat toisiaan. Välinekeskeinen tarkastelu perustuu usein käytännöllisiin päämääriin, esimerkiksi siihen, miten kirjoittaa sujuvasti ja ymmärrettävästi sähköpostiviestejä tai miten pitää tehokkaasti ja luontevasti videopalavereja.

Toinen lähestymistapa on nähdä verkko tilana. Tällöin verkko on uudenlainen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden muoto, joka muuttaa yksilön käyttäytymistä, suhtautumista muihin ihmisiin ja jopa identiteettiä. Työelämässä toimimisen kannalta keskeistä on esimerkiksi se, miten verkossa on sopivaa käyttäytyä, minkälaisiin verkkoyhteisöihin olisi hyvä liittyä ja kuinka voisi antaa itsestään mahdollisimman edullisen kuvan. Jotkut viestintäkonsultit puhuvat trendikkäästi itsensä brändäämisestä verkossa.

Ennen muinoin vain joku Pentti Saarikoski saattoi olla jokseenkin varma, että hänen päiväkirjansa tulevat julkisuuteen, ja itsevarmuutensa inspiroimana konstruoida omaa kirjailijuuttaan lähes mielin määrin. Nykyään saarikoskimainen mahdollisuus itsensä rakentamiseen on levinnyt osaksi päivittäistä digitaalista vuorovaikutusta. Sen sijaan, että bloggaajat kirjoittaisivat kokemuksiaan henkilökohtaiseen päiväkirjaan, he voivat jakaa itsetutkiskelukokemuksensa koko maailman kanssa ja saada välitöntä palautetta identiteettinsä määrittelemiseksi.

Multimodaalisen kameleontin valmentamista voisi trenditietoisten viestintäkonsultteja mukaillen kutsua digitaalisten jalanjalkien ennakoimiseksi ja suunnittelemiseksi. Tällöin kiinnostuksen kohteena olisi tietyn henkilön kielenkäytön ilmeneminen eri konteksteissa. Opetuksen kehittämisen kannalta olisi tarpeellista selvittää, miten opiskelija NN:n tai asiantuntija SS:n tapa käyttää kieltä vaihtelee sen perusteella, kirjoittaako hän tekstiviestejä vai sähköisiä työpaikkahakemuksia, sähköposteja vai verkkokeskustelutekstejä, ammatillisia vai harrastuksiin liittyviä blogitekstejä. Vaihteleeko kielen käyttö paljonkin eri digitaalisten viestintämuotojen yhteydessä, vai säilyykö yksilöllinen tapa käyttää kieltä sittenkin?

Keskeistä on, että kukin tulisi tietoiseksi yksilöllisestä digitaalisesta jalanjäljestään ja siitä, mitkä seikat siihen vaikuttavat. Sekä kielen piirteet – kielelliset valinnat – että identiteetin ilmeneminen – asenteet ja suhtautuminen vuorovaikutustilanteissa – ovat merkittävä osa tätä tiedostamista. Sen jälkeen oma paikka digitaalisessa vuorovaikutusympäristössä voi löytyä entistä helpommin.

*Pasi Lankinen*

---

suomen kielen ja viestinnän yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu, [pasi.lankinen@metropolia.fi](mailto:pasi.lankinen@metropolia.fi)